Μ Ε Γ Α Λ Ο Υ Β Α Σ Ι Λ Ε Ι Ο Υ

Χ Ρ Ι Σ Τ Ο Υ Γ Ε Ν Ν Α

Α) ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΝΣΑΡΚΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Μας γράψατε ότι υπάρχουν μεταξύ σας μερικοί που καταργούν τη μέριμνα του Κυρίου για τη σωτηρία του κόσμου, όσο εξαρτάται από αυτούς, με το να αρνούνται τη χάρη του μεγάλου αυτού μυστηρίου[1], «που τηρήθηκε μυστικό διά μέσου των αιώνων, φανερώθηκε όμως στον κατάλληλο καιρό»[2], όταν ο Κύριος, αφού χρησιμοποίησε όλα όσα συντελούσαν στην καλλιέργεια του ανθρώπινου γένους, στο τέλος μας χάρισε, μαζί με όλα αυτά, και την ένσαρκη Παρουσία Του[3]…

Μετά από όλους αυτούς (τους Πατριάρχες, του Προφήτες, τους Δίκαιους), στις τελευταίες ημέρες, φανερώθηκε ο Ίδιος με σάρκα[4], «αφού γεννήθηκε από γυναίκα και υπάκουσε στο Νόμο, για να εξαγοράσει εκείνους που βρίσκονταν κάτω από την κατάρα του Νόμου, για να πάρουμε όλοι την υιοθεσία»[5].

Αν λοιπόν δεν έγινε η ένσαρκη Παρουσία του Κυρίου, τότε δεν επλήρωσε ο Λυτρωτής για λογαριασμό μας το λύτρο (το αντίτιμο στο θάνατο), ούτε διέκοψε με το έργο Του τη βασιλεία (την κυριαρχία) του θανάτου. Γιατί, αν ήταν άλλο εκείνο το σώμα, που εξουσιαζόταν από το θάνατο και άλλο εκείνο που προσέλαβε ο Κύριος, δε θα έπαυε ο θάνατος να εκτελεί το έργο του, δε θα γίνονταν δικό μας κέρδος τα Πάθη του Θεοφόρου Σώματος του Κυρίου, δε θα ενέκρωνε (ο Χριστός) την αμαρτία στη δική Του Σάρκα[6], δε θα ζωοποιούμασταν διά του Χριστού όσοι πεθάναμε μαζί με τον Αδάμ, δε θα αναπλασσόταν το πεσμένο γένος μας, δε θα ανορθωνόταν το κομματιασμένο (το συντριμμένο), δε θα συμφιλιωνόταν με το Θεό αυτό (το ανθρώπινο γένος), που αποξενώθηκε με την απάτη του φιδιού…

Αλλά τότε τί χρειαζόταν η Αγία Παρθένος, αν το Χριστοφόρο Σώμα δεν επρόκειτο να προσληφθεί από το φύραμα (το σώμα) του Αδάμ[7]…

Γι’ αυτό ο Κύριος παρουσιάζεται να δέχεται φανερά τα φυσικά αδιάβλητα) πάθη (πείνα, δίψα κλπ.) προς επιβεβαίωση της αληθινής και όχι φανταστικής ενανθρωπήσεώς Του, να απωθεί δε τα πάθη, που προέρχονται από την κακία και μολύνουν την καθαρότητα της ζωής μας, ως ανάξια της αμόλυντης Θεότητάς Του.

Γι’ αυτό έχει λεχθεί ότι γεννήθηκε «με σώμα που έμοιαζε με σώμα αμαρτωλό»[8]. Όχι δηλαδή με φαινομενικό σώμα, όπως αυτοί[9] νομίζουν, αλλά με πραγματικό σώμα, που έμοιαζε με σώμα αμαρτωλό (χωρίς να είναι).

Επομένως σώμα μεν προσέλαβε το δικό μας μαζί με τα φυσικά (αδιάβλητα) πάθη του, «αμαρτία όμως δεν διέπραξε»[10].

Αλλά, όπως ο θάνατος, που με το σώμα του Αδάμ μεταβιβάστηκε σε μας, καταπόθηκε από τη Θεότητα, έτσι και η αμαρτία εξαφανίστηκε εντελώς από τη Θεότητα, έτσι και η αμαρτία εξαφανίστηκε εντελώς από τη δικαίωση που μας χάρισε ο Ιησούς Χριστός, ώστε κατά την ανάσταση (των νεκρών) να πάρουμε πάλι το σώμα, το οποίον όμως δε θα υπόκειται πλέον στο θάνατο, ούτε θα είναι υπεύθυνο για αμαρτίες[11]. Αυτά είναι, αδελφοί, τα μυστήρια της Εκκλησίας, αυτές είναι οι παραδόσεις των Πατέρων.
(Επιστ. 261, Τοις εν Σωζοπόλει, 1, 2, 3, ΕΠΕ 3, 514-518 – ΒΕΠ 55, 325-326 – MG 32, 968-972).

Β) ΑΝΕΚΦΡΑΣΤΟΣ Ο ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Η γέννηση του Χριστού είναι κάτι ιδιαίτερο και πρωτοφανές και προσιδιάζει προς τη Θεότητά του και γι' αυτό πρέπει να την τιμούμε με τη σιωπή μας. Μάλλον δε και δεν πρέπει να ζητούμε να την κατανοήσουμε με τη σκέψη μας (με το νου μας) ούτε είναι ορθό να επιστρατεύσουμε την περιέργειά μας. Γιατί, όπου δε μεσολάβησε ούτε χρόνος ούτε αιώνες, όπου δεν επινοήθηκε ο τρόπος, όπου δεν ήταν παρών κανένας θεατής, ούτε υπάρχει κάποιος που να μπορεί να μας διηγηθεί τα σχετικά γεγονότα, πως είναι δυνατόν να τα συλλάβει η φαντασία του ανθρώπου; Πως δε θα μπορέσει να παραστήσει η γλώσσα αυτά που φαντάστηκε ο νους; Αλλά (θα πει κάποιος), υπήρχε ο Πατέρας και γεννήθηκε ο Υιός. Μην πεις πότε γεννήθηκε ο Υιός; Αλλά να παρατρέξεις αυτό το ερώτημα. Μην επιζητήσεις να μάθεις, πως γεννήθηκε, γιατί είναι αδύνατη η απάντηση. Γιατί το μεν πότε αναφέρεται στο χρόνο, το δε πως, είναι δυνατόν να μας οδηγήσει στο ολίσθημα να σκεφτούμε τους τρόπους με τους οποίους γεννιέται κανείς σωματικά. Έχω να αναφέρω από την Αγία Γραφή, ότι γεννήθηκε «όπως η ολόλαμπρη ακτινοβολία από την άπειρη δόξα του Πατέρα»[12] και «όπως η εικόνα από το πρωτότυπο»[13]. Αλλ' όμως, επειδή μια τέτοια απάντηση δεν ικανοποιεί την περιέργεια των λογισμών σου, καταφεύγω στην ανέκφραστη δόξα του Θεού και ομολογώ ότι είναι ασύλληπτος από τη διάνοια και ανέκφραστος με ανθρώπινα λόγια ο τρόπος της Θείας γεννήσεως. Μη λες· αν γεννήθηκε, δεν υπήρχε προτού γεννηθεί, ούτε συναρπάζεις (να συμπαρασύρεις) το νου, που το κάλλος του είναι άπειρο, με εγκληματικά λόγια, κακοποιώντας την αλήθεια και κηλιδώνοντας (καταμολύνοντας) τη Θεολογία. Είπα «γεννήθηκε», για να αποδείξω ποια είναι η αρχή Του και ποιος ο αίτιος που τον εγέννησε, και όχι για να εξετάσω, αν ο Μονογενής

Υιός είναι χρονικά μεταγενέστερος από τον Πατέρα… Ας αφήσουμε λοιπόν τους λόγους που αναφέρονται στην αιώνια εκείνη και ανέκφραστη γέννηση, και ας θυμηθούμε εκείνο, ότι ο μεν νους είναι κατώτερος από τα πράγματα (από τις πραγματικότητες), το δε λογικό κατώτερο από τα ιδεατά (που γίνονται αντιληπτά μόνο με τη διάνοια και όχι με τις αισθήσεις).
(Εις την αγίαν του Χριστού Γέννησιν, 1, ΕΠΕ (δεν έχει περιληφθεί), ΒΕΠ 54, 226 – MG 31, 1457-1460).

Γ) ΣΑΡΚΩΘΗΚΕ ΤΑΠΕΙΝΑ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΜΕΤΑΒΛΗΘΕΙ Η ΘΕΟΤΗΤΑ ΤΟΥ

Ο Θεός (με τη Γέννησή του Χριστού) είναι πάνω στη γη· ο Θεός είναι ανάμεσα στους ανθρώπους. Δεν ήλθε να νομοθετήσει με φλόγα και σάλπιγγα, ούτε με βουνό που καπνίζει[14] ή με σκοτάδι και θύελλα, που τρομάζει αυτούς που ακούνε, αλλά ήλθε με σώμα ήμερα και συζητώντας με καταδεκτικότητα με τους ανθρώπους του ίδιου γένους. Ο Θεός ήλθε με σάρκα· δεν ενεργεί κατά διαλείμματα, όπως διά μέσου των προφητών, αλλά, αφού κατέκτησε ολόκληρη την ανθρώπινη φύση και την ταύτισε με τον εαυτό του, με τη σάρκα Του, που συγγενεύει με τη δική μας, επανέφερε κοντά του ολόκληρη την ανθρωπότητα (που είχε αποστατήσει). Πως λοιπόν, λένε, ήλθε διά μέσου ενός ανθρώπου σε όλους το λαμπρό φως (ο πυρσός που φωτίζει); Με ποιον τρόπο σαρκώθηκε η θεότητα (εσκήνωσε στην ανθρώπινη φύση); όπως η φωτιά στο σίδηρο· όχι μεταβατικά, αλλά μεταδοτικά. Γιατί η φωτιά δε βγαίνει έξω από τον εαυτό της (δε χάνει τη δύναμή της), για να μεταβεί στο σίδηρο, αλλά, ενώ διατηρεί τη δύναμή της, μεταδίδει στο σίδηρο τη δική της δύναμη και θερμότητα, η οποία δεν ελαττώνεται με τη μετάδοση, αλλά γεμίζει ολόκληρο το σίδηρο που ενώνεται μαζί της. Κατά τον ίδιο λοιπόν τρόπο και ο Θεός Λόγος (ο Χριστός), χωρίς να χάσει τη Θεότητά Του, «εσκήνωσεν εν ημίν»[15] (έγινε άνθρωπος και κατασκήνωσε ως όμοιος με μας ανάμεσά μας)· δεν υπέστη καμιά μετατροπή και όμως «ο Λόγος σαρξ εγένετο»[16] (ο Υιός και Λόγος του Θεού έγινε άνθρωπος). Ούτε ο ουρανός ερημώθηκε εξαιτίας της ενανθρωπήσεως του Χριστού, αφού Αυτός συγκρατεί τον ουρανό, και η γη υποδέχτηκε στους κόλπους της τον ουράνιο (Θεό). Να μην πάει ο νους σου στην υποβάθμιση της θεότητας, γιατί δεν πηγαίνει η θεότητα από τον ένα τόπο στον άλλο, όπως τα σώματα. Ούτε να φανταστείς ότι αλλοιώθηκε η θεότητα και μεταβλήθηκε σε σάρκα, γιατί το αθάνατο μένει και αναλλοίωτο. Πως, λένε, δε μολύνθηκε από τη σωματική ασθένεια ο Θεός Λόγος; Λέμε ότι, όπως ακριβώς η φωτιά δε συμμετέχει στις ιδιότητες του σιδήρου (στο σκούριασμα κλπ.). Είναι μαύρος ο σίδηρος και ψυχρός, αλλ’ όμως, όταν πυρακτωθεί,

παίρνει τη μορφή της φωτιάς και γίνεται λαμπρότερος, χωρίς να μαυρίζει τη φωτιά και, ενώ αυτός καταφλογίζεται, δε ψυχραίνει τη φλόγα. Έτσι και η ανθρώπινη σάρκα του Κυρίου, αυτή μετέχει στη θεότητα (θεούται), χωρίς να μεταδίδει στη θεότητα την ασθένειά της.
(Εις την αγίαν του Χριστού Γέννησιν, 2, ΒΕΠ 54, 226-227 – MG 31, 1460-1461).

Δ) Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Απορείς πως η φθαρτή ανθρώπινη φύση έγινε άφθαρτη και αμόλυντη από τότε που ήλθε σε κοινωνία με το Θεό; Μάθε λοιπόν το μυστήριο. Γι' αυτό ο Θεός ήλθε με σάρκα (στο πρόσωπο του Υιού Του), για να φονεύσει το θάνατο που εμφωλεύει στη σάρκα. Όπως δηλαδή τα αντίδοτα των φαρμάκων εμποδίζουν τη φθορά του σώματος, όταν αφομοιωθούν με αυτό, και, όπως το σκοτάδι ενός σπιτιού διαλύεται με την εμφάνιση του φωτός, έτσι και ο θάνατος που κυριαρχεί στην ανθρώπινη φύση με την παρουσία της θεότητας, εξαφανίστηκε. Και, όπως ο πάγος στο νερό, όσον καιρό είναι νύχτα και σκιά, συγκρατεί τα υγρά (και τα διατηρεί σε στερεά μορφή), ενώ όταν ανατείλει ο ήλιος και θερμάνει το περιβάλλον, ο πάγος λειώνει από τις ακτίνες του, έτσι κυριάρχησε και ο θάνατος μέχρι την παρουσία του Χριστού. Όταν όμως φανερώθηκε η σωτήρια χάρη[17] του Θεού και ανέτειλε ο ήλιος της δικαιοσύνης[18] (ο Χριστός), τότε καταποντίστηκε και κατανικήθηκε ο θάνατος[19], γιατί δεν μπόρεσε να υποφέρει την έλευση και την παρουσία της αληθινής ζωής. Ω! πόσο μεγάλο είναι το βάθος της αγαθότητας και της φιλανθρωπίας του Θεού!
(Εις την αγίαν του Χριστού Γέννησιν, 2, ΒΕΠ 54, 227 – MG 31, 1461).

Ε) ΓΙΑΤΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΠΡΟΣΕΛΑΒΕ (ΕΦΟΡΕΣΕ) ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΣΑΡΚΑ

Μάθε, ότι γι' αυτό ο Θεός σαρκώθηκε, επειδή έπρεπε να αγιασθεί η σάρκα αυτή, που είχε επισύρει την κατάρα του Θεού[20], να ενδυναμωθεί αυτή που είχε γίνει ασθενής, αυτή που αποξενώθηκε από το Θεό, αυτή έπρεπε να συμφιλιωθεί με Αυτόν (το Θεό), αυτή που είχε χάσει τον παράδεισο, αυτή έπρεπε να ανεβεί στον ουρανό. Και ποιο είναι το εργαστήριο αυτού του Θείου σχεδίου; Είναι το σώμα της αγίας Παρθένου (της Παναγίας). Και ποιες είναι οι αρχές της γεννήσεως; Είναι το Άγιο Πνεύμα και η δύναμη του Υψίστου, που την επισκίασε (την Παναγία). Καλύτερα όμως άκουσε τα λόγια του Ευαγγελίου: «Όταν αρραβωνιάστηκε η μητέρα του Χριστού Μαρία

τον Ιωσήφ, προτού να συγκατοικήσουν ως σύζυγοι, βρέθηκε έγκυος από τη δημιουργική ενέργεια του Αγίου Πνεύματος»[21]. Ήταν και παρθένος και αρραβωνιασμένη με άνδρα· κρίθηκε ικανή να υπηρετήσει το θείο σχέδιο, ώστε και η παρθενία να τιμηθεί και ο γάμος να μην περιφρονηθεί. Γιατί η μεν παρθενία διαλέχτηκε ως άξια και ικανή να αγιάσει τον άνθρωπο, με τη μνηστεία δε συμπεριελήφθηκαν στον αγιασμό και οι αρχές του γάμου. Μαζί της δε, για να είναι οικογενειακός μάρτυρας της αγνότητας της Μαρίας, και για να μην είναι εκτεθειμένη στους συκοφάντες, ότι δήθεν εμόλυνε την παρθενία, είχε φύλακα της ζωής της το μνηστήρα της.
(Εις την αγίαν του Χριστού Γέννησιν, 3, ΒΕΠ 54, 228 – MG 31, 1464).

ΣΤ) ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΕΙΝΑΙ ΗΜΕΡΑ ΑΓΑΛΛΙΑΣΕΩΣ

Όταν οι μάγοι είδαν το αστέρι, «δοκίμασαν χαρά μεγάλη»[22]. Ας δεχθούμε λοιπόν κι εμείς αυτή τη μεγάλη χαρά στις καρδιές μας. Γιατί αυτή τη χαρμόσυνη είδηση αναγγέλλουν στους ποιμένες οι άγγελοι[23]. Ας προσκυνήσουμε μαζί με τους μάγους, ας δοξάσουμε μαζί με τους ποιμένες, ας χορέψουμε μαζί με τους αγγέλους, «γιατί γεννήθηκε σήμερα για μας Σωτήρας, που είναι ο Χριστός, ο Κύριος και Θεός»[24]. «Ο Θεός είναι ο Κύριός μας και φανερώθηκε σε μας δοξασμένος και ευμενής»[25], «όχι με μορφή Θεού»[26], για να μην τρομάξει το αδύνατο πλάσμα Του, αλλά με μορφή δούλου[27], για να ελευθερώσει τον άνθρωπο που είχε υποδουλωθεί στην αμαρτία και το σατανά. Ποιος είναι τόσο νωθρός στην ψυχή, ποιος είναι τόσο αχάριστος, ώστε να μη χαίρεται και να μην αγάλλεται και να μην ευθυμεί για τα παρόντα γεγονότα; Η εορτή είναι κοινή για όλη την κτίση. Αυτή δωρίζει στον κόσμο τα υπερκόσμια (τα ουράνια) αγαθά. Στέλνει τους αρχαγγέλους στο Ζαχαρία και στη Μαρία (στην Παναγία). Και παρουσιάζει χορούς αγγέλων, που έψαλλαν: «Δόξα ας αναπέμπεται στο Θεό στα ύψιστα μέρη του ουρανού από τους αγγέλους που κατοικούν εκεί, και στη γη ας βασιλέψει η ειρήνη· γιατί ο Θεός (με την ενανθρώπηση του Υιού του) εκδήλωσε την εύνοια και την ευαρέσκειά Του στους ανθρώπους»[28]. Αστέρια κυκλοφορούν στην ατμόσφαιρα του ουρανού. Μάγοι ειδωλολάτρες ταξιδεύουν. Η γη υποδέχεται το Σωτήρα στο σπήλαιο. Κανείς ας μη μένει ανωφελής (άχρηστος), κανείς ας μην είναι αχάριστος. Ας αναφωνήσουμε κι εμείς κι ας εκδηλώσουμε την αγαλλίασή μας. Ας ονομάσουμε τη μεγάλη εορτή μας Θεοφάνεια[29]. Ας εορτάσουμε την ημέρα της σωτηρίας του κόσμου, τη γενέθλια ημέρα της ανθρωπότητας. Σήμερα καταργήθηκε η καταδίκη του Αδάμ. Δεν ισχύει πλέον το: «Χώμα είναι το σώμα σου και στο χώμα θα

καταλήξει»[30]. Αλλά, αφού ενώθηκες με τον ουράνιο, θα αναληφθείς στον ουρανό. Δεν «θα γεννάς πλέον με πόνους τα παιδιά σου»[31]. Είναι τρισευτυχισμένη αυτή που κυοφόρησε και γέννησε τον Εμμανουήλ (που σημαίνει ο Θεός είναι μαζί μας), καθώς και οι πιστοί που Τον έθρεψαν. Γι' αυτό «γεννήθηκε για μας παιδί· σε μας θα δοθεί ο γιος αυτός, του οποίου η αρχή και η εξουσία υπάρχει από την αρχή επάνω στους ώμους του»[32]. Αναγαλλιάζει η καρδιά μου και παράγει σκέψεις πολλές ο νους μου, αλλά η γλώσσα μου είναι σύντομη και ο λόγος μου διστακτικός, ώστε να μπορώ να αναγγείλω πόσο μεγάλη είναι η χαρά μου.
(Εις την αγίαν του Χριστού Γέννησιν, 6, ΒΕΠ 54, 233 – MG 31, 1472-1473. Στην ΕΠΕ δεν έχει περιληφθεί).

Ζ) ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΕΙΝΑΙ ΜΕΓΑΛΟ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ

Να αντιλαμβάνεσαι, παρακαλώ, με τρόπο θεοπρεπή (που να αρμόζει στο Θεό) την ενανθρώπηση του Κυρίου. Να σκέπτεσαι, παρακαλώ, ότι η Θεότητα είναι αμόλυντη και καθαρή (χωρίς ρύπο), έστω κι αν έχει προσλάβει την ανθρώπινη φύση. Το εμπαθές (η εμπάθεια, η κακία) διορθώνεται, τη θεότητα όμως ποτέ δεν την αγγίζει το πάθος. Δεν βλέπεις αυτόν εδώ τον ήλιο· και όταν βρεθεί μέσα στο βόρβορο, δε μολύνεται καθόλου· και όταν ρίχνει τις ακτίνες του πάνω σε ρυπαρά αντικείμενα, δεν επηρεάζεται καθόλου από τη δυσωδία. Αντίθετα, με όποιους διαρκώς συναναστρέφεται, γιατρεύει τις σάπιες πληγές τους. Τι λοιπόν φοβάσαι για την απαθή και αμόλυντη φύση του Χριστού, μήπως σαν σφουγγάρι πάρει κάποια κηλίδα από μας; Γι' αυτό γεννήθηκε, για να καθαρισθείς εσύ με τη συγγενή ανθρώπινη σάρκα του Χριστού. Γι' αυτό αυξάνεται (προοδεύει) στην ηλικία, ώστε εσύ με τη συνήθεια να εξοικειωθείς μαζί Του. Ω! πόσο μεγάλο είναι το βάθος της αγαθότητας και της φιλανθρωπίας του Θεού! Και όμως, αν και οι δωρεές του Κυρίου σε μας είναι υπερβολικές, εμείς απιστούμε στον ευεργέτη μας. Ενώ ο Κύριος έδειξε σε μας τόσο μεγάλη φιλανθρωπία, εμείς αφηνιάζουμε και γινόμαστε δούλοι του διαβόλου και του κακού. Ω! πόσο άπρεπη και πονηρή είναι αυτή η αγνωμοσύνη μας!
(Εις την αγίαν του Χριστού Γέννησιν, 6, ΒΕΠ 54, - MG 31, 1473).

Υποσημειώσεις:

1. «Τις η οικονομία του μυστηρίου του αποκεκρυμμένου από των αιώνων» (Εφεσ. 3,9).
2. Τίτ 1,3. Γαλ. 4,4: « Ότε ήλθε το πλήρωμα του χρόνου».

3. «…λαλήσας τοις πατράσιν εν τοις προφήταις, επ' εσχάτων των ημερών τούτων ελάλησεν ημίν εν Υιώ» (Εβρ. 1, 1-2).
4. «Θεός εφανερώθη εν σαρκί…» (Α' Τιμ. 3, 16).
5. Γαλ. 4, 4-5.
6. Ρωμ. 8, 3-4.
7. Κατά το Γρηγόριο το Θεολόγο: «Το απρόσληπτον και αθεράπευτον» (Επιστ. 101, MG 37, 181).
8. «Εν ομοιώματι σαρκός αμαρτίας» (Ρωμ. 8,3).
9. Οι αιρετικοί «Δοκήται» (Γνωστικοί), που πρέσβευαν ότι ο Χριστός δεν έφερε σώμα υλικό, αληθινό, αλλά «κατά δόκησιν» (φανταστικό).
10. «Ος αμαρτίαν ουκ εποίησεν, ουδέ ευρέθη δόλος εν τω στόματι αυτού» (Α' Πέτρου 2, 22).
11. Ρωμ. 5, 12-17.
12. Εβρ. 1,3.
13. Β' Κορ. 4,4.
14. Όπως το όρος Σινά κατά την παράδοση των Δέκα εντολών (Εξ. 19, 18).
15. Ιω. 1, 14.
16. Ο.π.
17. Τίτ. 2, 11.
18. Μαλαχ. 4,2. (Μασ. 3, 20).
19. Α' Κορ. 15, 54.
20. Γέν. 3, 16-24.
21. Ματθ. 1, 18.
22. Ματθ. 2, 10.
23. Λουκ. 2, 10.
24. Λουκ. 2, 11.
25. Ψαλμ. 117, 27.
26. Φιλιπ. 2, 6.
27. Φιλιπ. 2, 7.
28. Λουκ. 2, 14.
29. Είναι γνωστό ότι η εορτή των Χριστουγέννων τους τρεις πρώτους μ.Χ. αιώνες εορταζόταν μαζί με την εορτή των Θεοφανείων στις 6 Ιανουαρίου. Μετατέθηκε στις 25 Δεκεμβρίου για πρώτη φορά στη Ρώμη το 335 μ.Χ. και στη συνέχεια και στην Ανατολή (Β. Στεφανίδου, Εκκλησιαστική Ιστορία, σελ. 104, 287, 288). Την εποχή του Χρυσοστόμου τα Χριστούγεννα εορτάζονταν στην Αντιόχεια στις 25 Δεκεμβρίου. Ιδού τι έλεγε κηρύττοντας ο ιερός Πατήρ: «Αν και δεν πέρασαν ακόμη δέκα χρόνια από τότε που έγινε γνωστή και αποδεκτή η ημέρα αυτή, αλλ' όμως με τη δική σας προθυμία και το ζήλο σας έγινε τόσο πολύ λαμπρή, σαν να μας παραδόθηκε από το Θεό και πριν από πολλά χρόνια» (MG 49, 353 – ΒΕΠ 35, 424). Ο σχετικός λόγος φέρει τον τίτλο: «Εις την γενέθλιον ημέραν του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού» και βρίσκεται στην Πατρολογία του MIGNE, τόμος 49, 351-363 και στην ΕΠΕ, τόμος 35, 422-461).
30. Γέννη. 3, 19.
31. Γέν. 3, 16.
32. Ησ. 9, 6.